

спектр інформаційних, консультаційних, експертних та рекламних послуг.

Центри агробізнесової діяльності Полтавської області сформувалися в районних центрах області. Вони диференційовані за ємністю локальних агропродовольчих ринків. Зокрема, найвищу вартісну ємність мають Лубенський і Миргородський агропродовольчі ринки. Як правило, у центрах агробізнесової діяльності розміщені по кільку переробних підприємств, районні агроторгові дома, оптові продовольчі ринки, відділення комерційних банків, спеціалізовані навчальні заклади, науково-дослідні установи. Зокрема, діють такі навчальні заклади, як Лубенський фінансово-економічний коледж, Березоворудський державний аграрний технікум (Пирятинський район), Лохвицький технологічний технікум, Хомутецький ветеринарно-зоотехнічний технікум (Миргородський район), Хорольський агропромисловий коледж. Науково-дослідні установи представлені Веселоподільською дослідно-селекційною станцією Інституту цукрових буряків (Семенівський район), Устимівською дослідною станцією рослинництва Інституту рослинництва імені В.Я. Юр'єва (Глобинський район), Полтавсь-

кою філією Інституту бджільництва імені П.І. Прокоповича (м. Гадяч) тощо.

Кременчуцький вузол агробізнесової діяльності другого порядку та 23 центри агробізнесової діяльності виступають ядрами локальних агропродовольчих ринків Полтавської області, що сформувалися у межах відповідних адміністративних районів.

Отже, у межах Полтавського регіонального агропродовольчого ринку сформувалися такі вузлові елементи територіальної структури: Полтавський вузол агробізнесової діяльності першого порядку; Кременчуцький вузол агробізнесової діяльності другого порядку; 23 центри агробізнесової діяльності. Полтавський вузол агробізнесової діяльності є ядром регіонального агропродовольчого ринку. Кременчуцький вузол агробізнесової діяльності другого порядку та 23 центри агробізнесової діяльності виступають ядрами локальних агропродовольчих ринків Полтавської області, що сформувалися у межах відповідних адміністративних районів.

Надійшла до редколегії 09.09.08

УДК 911.3

Н. Мезенцева, канд. геогр. наук, О. Кривець, асп.

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЗА РІВНЕМ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ

Здійснено кластеризацію регіонів України за рівнем добробуту населення. Методом соціологічного опитування виявлено найважливіші передумови входження до середнього класу.

Clustering of Ukrainian's regions by well-being level is realized. The main conditions of middle-class occurrence with public inquiry method are revealed.

Постановка проблеми. В умовах світової економічної кризи актуалізуються проблеми стабілізації і зростання рівня доходів населення. Саме тому пріоритетними стають наукові дослідження, пов'язані з оцінкою рівня добробуту населення, які спрямовані на пошук шляхів стабілізації та подальшого зростання рівня життя.

Системні ґрунтовні дослідження з даної проблематики в Україні проводяться під керівництвом Е. Лібанової. Теоретико-методичні напрацювання О. Топчієва, І. Гукалової є важливими для регіонального аналізу добробуту населення. Суспільно-географічний аналіз окремих складових добробуту населення регіонів України здійснено в роботах Л. Немець, З. Герасимчук та інших вчених. **Метою** написання даної статті є виявлення суттєвих індикаторів та здійснення кластеризації регіонів за рівнем добробуту населення, а також з'ясування методом соціологічного опитування найважливіших передумов входження до середнього класу в Україні.

Виклад основного матеріалу. У словнику Dsiercke *якість життя* визначається як поняття гуманістичної географії та екології для характеристики якісних стандартів індивідуального або суспільного життя. На відміну від стандарту життя, який вимірюється головним чином матеріально, *якість життя* враховує і чинники нематеріальної природи – соціальні і культурні норми суспільства, індивідуальну свободу і можливості особистого влаштування життя. Тобто, *якість життя* – це соціальна категорія, яка відображає задоволення матеріальних і духовних потреб людей.

Найважливішою складовою якості життя є добробут населення. Під *добробутом* ми розуміємо забезпеченість населення матеріальними і духовними благами та

послугами. Виходячи із наявної в Україні офіційної статистичної бази пропонуємо для оцінки рівня добробуту населення використовувати такі показники: ВДВ на душу населення, середньомісячна заробітна плата працівників, роздрібний товарообіг на душу населення, споживання платних послуг на душу населення, рівень продовольчої доступності, кількість автомобілів на душу населення, користувачі Internet та мобільними телефонами, вклади населення в банки в розрахунку на одну особу.

Основними чинниками, які зумовлюють рівень добробуту населення, є соціально-економічні, зокрема рівень розвитку матеріального виробництва та сфери послуг, впровадження інновацій та обсяги інвестицій в розвиток економіки. Результатом впливу соціально-економічних чинників є рівні зайнятості, безробіття населення та навантаження на одне вільне робоче місце. За рівнем безробіття, який визначається за методологією МОП, регіони України можна поділити на п'ять груп (рис. 1):

➤ регіони з катастрофічно високим рівнем безробіття: Житомирська, Тернопільська, Миколаївська, Рівненська, Чернівецька та Черкаська області;

➤ регіони з дуже високим рівнем безробіття: Херсонська, Хмельницька, Кіровоградська, Волинська, Закарпатська та Івано-Франківська області;

➤ регіони з високим рівнем безробіття: Вінницька, Полтавська, Сумська, Луганська, Львівська та Чернігівська області;

➤ регіони з середнім рівнем безробіття: Донецька, Київська, Запорізька та Харківська області;

➤ регіони з низьким рівнем безробіття: АР Крим, Одеська та Дніпропетровська області, м. Київ.

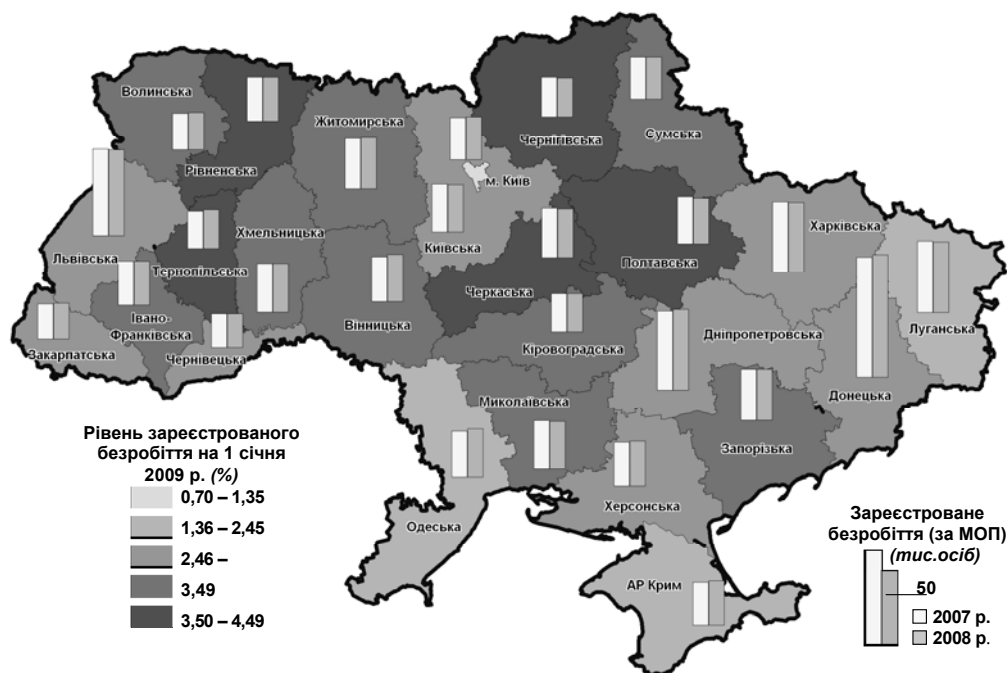

Рис. 1. Рівень безробіття населення регіонів України

Регіональна диференціація навантаження на одне вільне робоче місце в Україні є суттєвою. В Тернопільській, Черкаській, Івано-Франківській, Хмельницькій, Львівській та Сумській областях його рівень найвищий. Найменше навантаження на одне вільне робоче місце в Запорізькій, Дніпропетровській, Харківській, Донецькій, Луганській, Одеській областях та Києві. Регіональні відмінності значення цього показника у 2008 та 2009 роках показано на рис. 2.

Важливим результуючим показником рівня доходів населення є продовольча доступність. Продовольча доступність визначається нами як, з одного боку, постійна, достатня кількість продовольства для задоволення потреб населення, а, з іншого, як економічна можливість населення його придбати.

Для визначення продовольчої доступності проаналізуємо реальне споживання продуктів харчування в Україні порівняно із визначеними раціональними нормами. За останні п'ятнадцять років в Україні відбулося зниження рівня споживання продуктів харчування. Так,

споживання м'яса та м'ясопродуктів порівняно з 1990 роком зменшилось на 53%, молока та молокопродуктів – на 45%, яєць – на 33%, хліба та хлібобулочних виробів – на 9%, плодів, ягід та винограду – на 40%, овочів – на 10%, риби та морепродуктів – на 40%, цукру – на 30%, олії – на 20%, а картоплі зросло на 5%.

Досягнутий рівень споживання продуктів харчування відстає від раціональних науково обґрунтованих фізіологічних норм за споживанням м'яса та м'ясопродуктів у 2,5 рази, молока та молокопродуктів в 1,8 рази, яєць в 1,5 рази, плодів, ягід та винограду у 3 рази, риби та морепродуктів в 2,5 рази. Водночас споживання окремих продуктів харчування понад раціональні норми (картопля, окремі види овочів) пояснюється масовим їх вирощуванням в особистих підсобних господарствах населення регіонів України. Надмірне споживання хліба та хлібобулочних виробів пов'язане із державною підтримкою виробництва соціально важливого продукту.

Рис. 2. Навантаження на одне робоче місце, осіб

При аналізі продовольчої доступності до уваги береться рівень самозабезпеченості регіону продовольством та рівень доступності продуктів харчування для населення. Відміни рівня самозабезпеченості продовольством в регіонах зумовлені агрокліматичними умовами та соціально-економічними чинниками (густотою сільського населення, поширенням особистих підсобних господарств, попитом на продукцію тощо). Вищим рівнем самозабезпеченості продовольством характеризуються Черкаська, Полтавська, Вінницька, Волинська, Чернігівська, Тернопільська, Сумська, Миколаївська, Хмельницька, Кіровоградська, Рівненська, Житомирська та Київська області. За рівнем продовольчої доступності можна виділити групи регіонів з найвищими та найнижчими показниками. В цілому, найвищий рівень продовольчої доступності характерний для таких двох груп регіонів:

➤ Полтавська, Кіровоградська, Тернопільська, Київська, Черкаська, Чернігівська області, в яких значна частина продуктів харчування вирощується в особистих підсобних господарствах;

➤ м. Київ та Харківська область, в яких висока купівельна спроможність населення.

Найнижчий рівень продовольчої доступності характерний для Донецької, Луганської і Дніпропетровської областей.

Здійснено кластерний аналіз регіонів України за такими показниками рівня доходів населення, як заробітна плата в розрахунку на одну особу; кількість користувачів Internet; забезпеченість мобільними телефонами; вклади населення в банках в розрахунку на одну особу; чисельність абонентів кабельного телебачення. В результаті аналізу виділено 5 кластерів регіонів (рис. 3.):

➤ I. м. Київ і Київська область, як кластер з найвищими показниками рівня доходів населення;

➤ II. Донецька та Дніпропетровська області з високим рівнем доходів населення в Україні;

➤ III. Харківська, Одеська, Львівська області з достатньо високим рівнем доходів населення в Україні;

➤ IV. Запорізька, Луганська, Полтавська області та АР Крим з середніми показниками рівня доходів населення;

➤ V. Волинська, Івано-Франківська, Закарпатська, Кіровоградська, Житомирська, Чернігівська, Чернівецька, Херсонська, Сумська, Тернопільська, Рівненська, Хмельницька, Миколаївська, Черкаська та Вінницька області з дуже низькими показниками рівня доходів населення.

З добробутом населення тісно пов'язане питання формування середнього класу в Україні. Середній клас відіграє провідну роль у формуванні суспільства сучасного європейського типу, виконує функцію основного інвестора, гаранта демократичного розвитку в державах світу. Регіональний аналіз рівня життя населення України дає можливість визначити перспективи формування середнього класу за регіонами. Найоптимістичніші вони для регіонів, що формують перші чотири кластери.

Нами було опитано дев'яносто два студенти четвертого курсу географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка на предмет ступеня важливості умов належності до середнього класу в Україні. Молодим людям віком від 20 до 25 років було запропоновано визначити ступінь важливості умов належності до середнього класу за такими складовими, як походження із багатой родини, наявність високоосвічених батьків, власна якісна освіта, честюбність і цілеспрямованість, наявність професійних здібностей, наполеглива праця, потрібні знайомства, місце народження, національність, політичні переконання, нерозбірливість у засобах, нахабність. Розподіл відповідей студентів має такий вигляд (табл. 1):

Рис. 3. Розміщення кластерів, виділених за рівнем доходів населення України

Таблиця 1. Ступінь важливості умов належності до середнього класу в Україні, %

Умови добробуту	Дуже важливо	Досить важливо	Не дуже важливо	Зовсім не важливо	Важко сказати
Походити із багатой родини	5,4	31,5	52,2	9,8	1,1
Мати високоосвічених батьків	17,9	48,9	26,1	6,5	-
Самому мати якісна освіта	70,7	23,9	1,1	2,2	1,1
Бути честолюбним і цілеспрямованим	61,9	29,3	7,6	1,1	-
Мати професійні здібності	51,1	41,3	4,3	-	3,3
Наполегливо працювати	56,5	35,9	5,4	1,1	1,1
Мати потрібні знайомства	25,0	61,9	11,9	-	1,1
Місце народження	4,3	11,9	41,3	40,2	2,2
Національність	-	7,6	38,0	48,9	5,4
Стать	2,2	9,8	19,6	59,8	8,7
Політичні переконання	-	3,3	33,7	53,3	9,8
Нерозбірливість у засобах	6,5	22,8	28,3	20,6	21,7

Аналіз результатів опитування студентів щодо ступеня важливості умов належності до середнього класу в Україні дає можливість зробити такі висновки:

- найважливішими умовами належності до середнього класу молоді люди вважають якісну освіту, цілеспрямованість та честолюбність, професійні здібності і наполегливу працю. Так відповіли понад 60% респондентів;
- досить важливим на думку 50% респондентів є наявність високоосвічених батьків та потрібних знайомств;
- не дуже важливими визначені такі передумови як походження із багатой родини чи місце народження;

➤ зовсім не важливими передумовами молоді люди вважають стать, політичні переконання та національність.

Висновки. Територіальні відміни рівня добробуту населення в регіонах України є досить суттєвими. Викликано це, насамперед, соціально-економічними та суспільно-географічними чинниками. Регіональні відміни рівня добробуту населення лежать в основі територіальної диференціації процесу формування середнього класу в Україні.

1. Мезенцева Н., Штельмах О. Регіональний аналіз добробуту населення України // Вісник Київ. ун-ту. Географія. – Вип. 52. – 2006. – С. 27-29.

Надійшла до редколегії 25.05.08

УДК 911.3

В. Кіптенко, канд. геогр. наук, С. Клименко, студ.

ДИФУЗНЕ ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ РОЗБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНО-АРГЕНТИНСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

В статті проаналізовано співробітництво України та Аргентини у геополітичному, геоekonomічному та етнополітичному аспектах. Наведено альтернативний варіант розвитку національної економіки, використовуючи досвід Аргентини.

This article analyses the patterns of the countries in question of cooperation between Ukraine and Argentina in geoeconomical, geopolitical and ethnic aspects. There is shown the alternative scenario of the national economy development taking into account experience of Argentina.

Тема міжнародної співпраці є надзвичайно актуальною на сучасному етапі розвитку людського суспільства. В результаті такої взаємодії демократизованих, відкритих суспільств, в контексті сучасних глобалізаційних процесів, формуються інтегровані системи міжнародних господарств, блоки, об'єднання, союзи. Українська держава маючи багатовекторну зовнішню політику, пріоритетними визначає наступні напрями: ЄС, США, Росія. Відносини з країнами регіону Південної Америки мають перспективний характер і є важливим компонентом у системі геостратегічних векторів інтеграції України у світову спільноту. Цим питанням в країнознавстві присвячені праці таких науковців, як Мироненко М.С., Юрківський В. М., Філіпенко А. С., Яценко Б. П. та ін. В той же час динамічні зміни сучасності вимагають усвідомлення ролі кожного з таких векторів країни в процесі формування її зовнішньоекономічного комплексу, детального дослідження геоekonomічних та геополітичних аспектів існування держави в сучасній світосистемі.

З огляду на це, доцільно проаналізувати різні аспекти розвитку двосторонніх відносин даних країн.

Геополітичний аспект. Аргентинська Республіка першою серед країн Латинської Америки визнала незалежність України (5 грудня 1991 р.) і першою в регіоні встановила з нашою державою дипломатичні відносини (6 січня 1992 р.). З березня 1993 р. у Буенос-Айресі діє

Посольство України, а з травня 1993 р. в Києві – Посольство Аргентинської Республіки. Аргентина була єдиною країною Америки, яка визнала Українську Народну Республіку і встановила з нею дипломатичні відносини у 1921 р. Зацікавленість України у розвитку відносин з Аргентиною визначається рядом історичних факторів. Насамперед, важливістю політичного діалогу і співробітництва з метою зміцнення міжнародних позицій України.

На сьогодні договірно-правова база україно-аргентинських відносин складається з понад 20-ти двосторонніх міждержавних, міжурядових, міжвідомчих та міжрегіональних документів, в числі яких: Договір про дружні відносини і співробітництво, угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій, торговельно-економічне співробітництво, співпрацю в галузі культури, науки та освіти, співробітництво в агропромисловому комплексі [6].

Порівняльний аналіз ситуації в даних країнах, дозволяє визначити відміни у їх суспільному розвитку. В регіональному геополітичному положенні Україна має дві альтернативи вектора інтеграції в своєму регіоні. В останній час пріоритету набуває намагання стати членом регіональної організації країн (ЄС). Аргентина є одним з вагомих членів МЕРКОСУР; має чітко регламентовані дипломатичні стосунки з Бразилією, що в свою чергу забезпечує сприятливі умови для розвитку експортно-